

**Organizacija za Evropsku Bezbednost i Saradnju
MISIJA NA KOSOVU**

**ODELJENJE ZA LJUDSKA PRAVA, DECENTRALIZACIJU I ZAJEDNICE
SEKCIJA ZA PRAĆENJE PRAVNOG SISTEMA**

Mesečni Izveštaj – Jun 2007

Prisustvo javnosti na postupcima koji uključuju maloletne žrtve seksualnih i drugih ozbiljnih zločina narušava domaći zakon i princip ‘ u najboljem interesu deteta’

OEBS je zabrinut da saslušanja otvorena za javnost u slučajevima koja uključuju maloletne žrtve seksualnih i drugih ozbiljnih zločina nisu u skladu sa opštim principom u najboljem interesu deteta i narušavaju domaći zakon.

Iako Evropska Konvencija o Ljudskim Pravima predviđa pravo pojedinca na javno suđenje, takođe predviđa da ovo pravo može biti uskraćeno u pojedinim slučajevima, uključujući slučajeve ‘kada interes maloletnog lica [...] tako zahteva’.¹ Međunarodna Konvencija o Građanskim i Političkim Pravima (MKGPP) takođe ograničava pravo na javno suđenje, na primer kada “interes privatnog života stranaka tako zahteva”.² Štaviše, Konvencija o Pravima Deteta (KPD) propisuje da ‘ u svim aktivnostima koje se tiču dece, bilo da su izvršene od strane javnih ili privatnih institucija za socijalni rad, sudova, upravnih vlasti ili zakonodavnih tela, najbolji interes deteta biće od primarnog značaja’.³

Odredbe unutrašnjeg prava koji se odnose na publicitet postupaka koji uključuju maloletna lica sadržane su u Zakonu Kosova o maloletnicima (ZKM)⁴. Kada su u pitanju maloletni prestupnici, Član 47 ZKL propisuje da su ‘svi postupci koji uključuju maloletna lica poverljivi’. Ova odredba se takođe primenjuje u slučajevima kada su odrasle osobe navodno počinile određene zločine nad decom,⁵ kao što su silovanje, pokušaj silovanja, otmica, omogućavanje prostitucije i trgovina ljudima.⁶ Shodno tome, u ovim slučajevima sudija mora da održi saslušanje bez prisustva javnosti.⁷

---

¹ Član 6(1), EKLP. Evropski sud za ljudska prava opravdava ovaj izuzetak u slučajevima koji uključuju seksualne zločine nad decom (videti X protiv Austrije, Br. 1913/63, 30. april 1965). Međunarodna klauzula o građanskim i političkim pravima takođe ograničava pravo na javno suđenje, recimo kada ‘je to u interesu privatnih života stranaka’ (član 14(1), ICCPR; takođe videti član 6(1) ECHR).

² Član 14(1) MKGPP, EKLP sadrži sličnu uredbu.

³ Član 3(1) ZKM. ‘Najbolji interes deteta je da bude zaštićeno raznim merama, uključujući ročišta zatvorena za javnost, kada je to neophodno da bi se privatnost deteta zaštitila (videti Odbor za prava deteta, Opšti komentar 10/2007, paragraf 23).

⁴ Uredba UNMIK-a Br. 2004/8 *O zakonu Kosova o maloletnicima*, 20. april 2004. (ZKM). ZKM treba tumačiti kao *lex specialis* (specijalni zakon) u poređenju sa PZKPK (Uredba UNMIK-a Br. 2003/26, *O Privremenom Zakonu o Krivičnom Postupku Kosova*, 6. jul 2003.) i ostalim zakonima koji se mogu primeniti na maloletna lica u krivičnim postupcima (videti Član 4, ZKM).

⁵ Videti Član 143(5), ZKM

⁶ Videti Član 141, ZKM. Cilj ovog propisa je smanjenje ‘sekundarne viktimizacije’ žrtve (videti Komitet ministara Saveta Evrope, *O Pomoći Žrtvama Nasilja*, 14. jun 2006.).

⁷ ZKM takođe omogućava alternativne tehnike ispitivanja kada se maloletna oštećena strana saslušava kao svedok. Na primer, dete može biti ispitivano u svom domu ili u Centru za Socijalni rad (član 143(3)ZKM), ili van sudnice putem konferencijske veze (član 143(4), ZKM). Štaviše, ispitivanje deteta treba sprovesti uz pomoć pedagoga, psihologa ili nekog drugog stručnjaka (član 143(1) i (2), ZKM).

Uprkos ovim pravnim zahtevima, OEBS je nadgledao nekoliko slučajeva seksualnih i drugih ozbiljnih zločina nad decom, u kojima ja sudija dozvolio da saslušanje bude javno:

U slučaju pred Okružnim Sudom u (...) koji je uključivao ( ) od strane (...),⁸ Predsedavajući sudija je dozvolio da oko 20 studenata Pravnog Fakulteta prisustvuju suđenju 'u cilju istraživanja'. Dete je bilo vrlo nervozno, i kada je upitana o navodnom incidentu, nije bila u stanju da svedoči o ključnim pitanjima od presudnog značaja za utvrđivanje krivične odgovornosti.

U drugom slučaju u Okružnom Sudu u (...) protiv (...) optuženih ( ),⁹ Predsedavajući sudija je dozvolio da suđenje bude javno, iako je jedna od žrtava prinudne prostitucije bila sedamnaestogodišnja devojčica.

U trećem slučaju pred Okružnim Sudom u (...) koji se bavio navodnom ( ) devojčice, na saslušanju povodom potvrde presude dvojici optuženih sudija nije isključio javnost.

U gorespomenutim slučajevima, sudija u slučajevima koji uključuju maloletne žrtve seksualnih zločina nije isključio javnost. Ovo narušava domaći zakon i princip najboljeg interesa deteta.

Prema tome, OEBS preporučuje da:

- Sudije isključe javnost sa postupaka koja uključuju maloletne žrtve seksualnih i drugih ozbiljnih zločina, kao što Zakon Kosova o maloletnicima predviđa.
- Kada je ispitivanje maloletne žrtve neophodno, sudije treba da primenjuju alternativne tehnike ispitivanja koje ZKM propisuje, kao što su ispitivanje deteta u njegovom/njenom domu, Centru za Socijalni rad, ili putem konferencijske veze.
- Javnosti ne treba pružiti informacije ili dokumenta (npr. zapisnike ili odluke) u slučajevima maloletnih žrtava seksualnih ili drugih ozbiljnih zločina.

Neadekvatan prevod tokom sudskih saslušanja narušava domaći zakon i međunarodne standarde ljudskih prava

OEBS je zabrinut da loš prevod prevodilaca na saslušanjima u građanskim parnicama narušava domaći zakon, kao i međunarodne standarde ljudskih prava.

Princip pravičnog sudjenja, garantovan od strane Evropske Konvencije o Ljudskim Pravima (EKLjP)¹⁰, podrazumeva sposobnost stranke da efektivno učestvuju u

---

⁸ Član 193, Uredba UNMIK-a Br. 2003/25, O Privremenom Krivičnom Zakonu Kosova (PKZK), 6. jul 2003.

⁹ Član 201(1), PKZK.

¹⁰ Član 6, EKLjP

sudskim postupcima. U skladu sa principima jednakost u oružju¹¹ i sloboda od diskriminacije¹², argumentovano ravnopravno učešće stranaka u državi u kojoj je u upotrebi više zvaničnih jezika¹³ uključuje pravo da se koristi zvanični jezik koji stranke razumeju dovoljno dobro da bi mogle da razumeju i da se izraze pred sudom. Štaviše, Evropska Povelja o Regionalnim i Jezicima Manjina (EPRJM)¹⁴ nameće obavezu građanskim sudovima da “[...] kada god parničar treba da se pojavi pred sudom, da on ili ona mogu da koriste svoj regionalni ili jezik manjina bez izlaganja dodatnim troškovima [...] ukoliko je to neophodno uz pomoć prevodilaca i prevoda.”¹⁵

U skladu sa EKLJP i EPRJM, Ustavni Okvir za Privremenu Samoupravu na Kosovu¹⁶ omogućava zajednicama i njenim članovima pravo da slobodno koriste svoj jezik pred sudovima na Kosovu.¹⁷ Određenje, primenljivi Zakon o Parničnom postupku (ZPP) navodi da:

Stranke i drugi učesnici u procedurama imaju pravo da govore svojim jezikom kada učestvuju u suđenjima i preduzimaju druge usmene radnje pred sudom. Ukoliko se postupci ne vode na jeziku stranke ili drugih učesnika u postupku, obezbediće se usmeno prevođenje onoga što je rečeno tokom saslušanja na njihov jezik, kao i usmeno prevođenje dokumenata upotrebljenih kao dokaz tokom saslušanja.”¹⁸

Osim toga, sudovi moraju da informišu stranke o njihovom pravu na prevod.¹⁹

Međutim, OEBS je nadgledao nekoliko slučajeva u kojima je prevod od strane prevodilaca u građanskim postupcima bio neodgovarajući, narušavajući domaći zakon i međunarodne standarde ljudskih prava. Sledeći slučajevi služe kao primeri:

---

¹¹ U *De Haes and Gijssels v. Belgium*, 19983/92, 24. februar 1997. godine, Evropski Sud za Ljudska Prava naglasio je “da princip jednakosti u oružju (jednaka prava) – komponenta šireg koncepta pravičnog suđenja – zahteva da svakoj stranci mora biti pružena pravična prilika da izloži svoj slučaj u uslovima koji ga ne stavljaju u podređeni položaj u odnosu na njegovog protivnika.”

¹² Član 14 EKLJP.

¹³ Na osnovu Člana 2(1) zakona Br. 02/L-37 O Upotrebi Jezika, 27. jul 2006. godine (Zakon o Jezicima), albanski i srpski jezik imaju jednak status. Takođe, drugi jezici mogu biti zvanični jezici na opštinskom nivou ukoliko član zajednice koja čini najmanje pet procenata stanovništva opštine govori taj jezik kao svoj maternji jezik (Član 2(3)).

¹⁴ Evropska Povelja o Regionalnim i Jezicima Manjina, usvojena od strane Saveta Evrope 5. novembra 1992 (EPRJM), direktno primenljiva na Kosovu na osnovu Člana 3(2)(g) Propisa UNMIK-a 2001/9 *O Ustavnom Okviru Za Privremenu Samoupravu na Kosovu*, 15. maj 2001. godine (Ustavni Okvir).

¹⁵ Član 9(1), EPRJM. Na Kosovu, EPRJM se primenjuje na svim jezicima manjina (tj. turski, bosanski, romski) iako nisu zvanični jezici na osnovu člana 2 Zakona o Jezicima (Član 1(a) EPRJM).

¹⁶ Videti fusnotu 14

¹⁷ Član 4(4) (a) Ustavnog Okvira.

¹⁸ Član 102(1), Zakona o Parničnom Postupku (ZPP), Službeni List Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Br. 4/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90 i 35/91. Takođe, Zakon o Jezicima obuhvata upotrebu jezika u sudskim procedurama. Na osnovu Članova 12-18 Zakona o Jezicima, zvanični jezici se upotrebljavaju kao ravnopravni u sudskim procedurama, učesnici u sudskim procedurama mogu upotrebljavati zvanični jezik po svom izboru, i sudovi će voditi procedure na jeziku(jezicima) izabranih od strane učesnika, i, ukoliko je potrebno, omogućiti simultani prevod. ZPP nije u suprotnosti sa, već je određeniji od propisa Zakona o Jezicima. Prema tome, ZPP propisi koji se odnose na jezike i dalje važe na Kosovu (videti Član 37 Zakona o Jezicima).

¹⁹ Član 102(2), ZPP. Na osnovu člana 105 ZPP, sud plaća troškove prevoda.

U slučaju pred Opštinskim Sudom u (...) dana (...). Januara (...) godine, tokom prvog saslušanja prevodilac je prevodio samo obraćanje sudije na srpski jezik, ali ne i izjave predstavnika tužioca sa albanskog na srpski jezik. Na narednom saslušanju, prevodilac je pripremio zapisnike za ročište, umesto usmenog prevođenja tokom postupka. Na drugom saslušanju, prevodilac je izašao iz sudnice da bi se javio na telefon, tako da nije bilo prevoda.

U slučaju pred Opštinskim Sudom u (...), tokom saslušanja dana (...). Oktobra (...) godine, prevodilac je prevodio samo od Albanskog na Srpskom jeziku. Kao posledica toga, tužilac, Kosovski Srbin, nije mogao da prati čitav tok suđenja, nije imao doznao sve rečeno o činjeničnim i pravnim pitanjima, stoga nije mogao da efikasno učestvuje.

U slučaju pred Opštinskim Sudom u (...), tokom saslušanja dana (...). Jula (...) godine, prevodilac nije prevodio tokom čitavog saslušanja. Tačnije, prevodilac je prevodio na srpski jezik samo one delove saslušanja u kojima se sud ili advokat direktno obraćao srpskoj stranci.

U gorepomenutim slučajevima, sud nije obezbedio potpun i veran prevod sudskih postupaka. Stranka nije mogla da prati čitav postupak i ovo je povredilo pravo na fer pravično suđenje. Nemogućnost sudova da obezbede adekvatan prevod ne samo da narušava domaći zakon, već i međunarodne standarde ljudskih prava.

Prema tome, OEBS preporučuje:

- Sudovi treba da obaveste stranke o njihovom pravu na veran i kontinuiran prevod pomoću prevodioca na početku prvog saslušanja.
- Sudovi treba da zapošljavaju samo prevodioce sa neophodnom kvalifikacijama.²⁰
- Sudije treba da se pobrinu da sudski prevodilac verno prevodi sve delove postupka i da su dokazi tačno prevedeni na jezike koje stranke razumeju.

---

²⁰ Takođe videti izveštaj OEBS-a, Prevod i interpretacija u sudskom sistemu Kosova, januar 2007. godine